

HET GEBRUIK VAN DE FRANSE TAAL TE OOSTENDE: ENKELE HISTORISCHE ASPECTEN (deel 2)

door Yves DINGENS

5. De Franstalige pers (1)

Het eerste nieuwsblad zag het licht op 16 november 1818 onder de naam Feuille d'Annonce; het verscheen tweemaal per week op vier bladzijden met enkel aankondigingen en officiële berichten. De oplage in de periode 1825-29 bedroeg slechts 70 à 80 exemplaren. In 1845 werd de titel gewijzigd in Feuille d'Ostende. Het blad verdedigde de katholieke opinie en verdween in de lente van 1904.

Ondertussen hadden twee andere bladen een kortstondig bestaan gekend: Le Courier maritime van begin 1820 tot november van hetzelfde jaar en Le Pilote van juni 1836 tot begin 1837.

Het politieke leven te Oostende ontwaakte omstreeks 1850. De liberale opinie vond uitdrukking in La Flandre Maritime (ontstaan 6 maart 1850, verdwenen in 1872). De eerste Nederlandstalige krant, De Kustbode, verscheen in juni 1855 en was liberaal; ze hiel op te verschijnen in 1862; haar opvolger, De Zeebode, zou nog 52 jaar verschijnen.

Gedurende gans deze periode van 1818 tot 1862 heeft de Oostendse pers als voornaamste kenmerken dat zij bijna uitsluitend Franstalig was, weinig belangrijk qua oplage en arm aan informatie.

De politieke strijd tussen katholieken en liberalen had een zekere opbloei van de pers tot gevolg. De eerste krant met een zeker belang ontstond in december 1864. L'Echo d'Ostende, opgericht door de Bruggeling DAVELY, was neutraal en polemiseerde evenzeer tegen de liberale La Flandre Maritime als tegen de katholieke Feuille d'Ostende. Maar de krant ging meer en meer de liberale toer op en in 1880 was ze openlijk antiklerikaal geworden. L'Echo verscheen tweemaal per week -, dan driemaal, vervolgens vanaf 5 november 1905 dagelijks (behalve op zondag) om vanaf oktober 1908 weer tot de formule van 3 edities per week te komen. De krant had een oplage van ongeveer 250 exemplaren en richtte zich tot een welbepaald cliënteel, nl. de hoteliers, meestal Franssprekend en liberaal; het was de tijd van de grote hotels die een groot gedeelte van de dijk inkomsten en verdwenen zijn in 1940.

De liberale krant Le Carillon, ontstaan in 1895, kende aanstonds een zeker succes. Het blad verscheen tot zesmaal per week. De informatie was ruimer en vooral bestemd voor de toerist. Het is de enige Oostendse krant die openlijk de opkomst van de Nederlandstaligheid en de Vlaamse beweging aanviel. Het blad was gematigd tegenover de katholieken, maar veel minder tegenover de socialisten. De krant had een zekere reputatie verworven dank zij befaamde medewerkers als Henri VANDEPUTTE, VAN OFFELEN, CROMMELYNCK en anderen. De oplage bedroeg enkele duizenden exemplaren; de krant richtte zich in het algemeen niet enkel tot de Franssprekenden maar ook tot de talrijke burgerij. Na de Tweede Wereldoorlog trachtte de krant opnieuw te verschijnen maar ze ging ten onder na enkele maanden. De reden hiervoor was misschien minder het gedaalde aantal Franssprekenden dan wel het feit dat het weekblad, dat vóór de oorlog geleid werd door journalisten, in handen gekomen was van een rijke industrieel die een politieke rol ambiëerde.

Op het einde van de 19^e eeuw ontstonden talrijke kranten met een kortstondig bestaan. Onder de Franstaligen vermelden we: La Saison d'Ostende (seizoenuitgave, zusterblad van L'Echo d'Ostende, 1873), L'Ostendais (1877-1886), L'Avenir d'Ostende (1891-99, neutraal), La Mer du

Nord (1885-86), Le Phare d'Ostende (1857-61, neutraal), Le Phare du Littoral (1897-1899), La Tribune d'Ostende (1907-1911) en La Chronique (1868-1870). Verschenen ook nog: Le Guide des Baigneurs du littoral (1885) vervangen door L'Estacade (18 juli 1885-1896), Plage d'Ostende (1886-1905), Le Moniteur de la Belgique balnéaire (1892-94), Ostende réclame du littoral (1901-1909) voortgezet in 1910 door Journal du Littoral, Reine des Plages (1900) werd Ostende illustré en tenslotte Cri d'Ostende, Le Crédit général d'Ostende (bank- en handelsblad), Ostende-Cure (1904-1908) georiënteerd op therapie. De reden waarom al deze kranten zo vlug verdwenen is allicht dat vele bladen uitgegeven werden door avonturiers die hoopten (vruchteloos overigens) vlug rijk te worden; Le Courrier d'Ostende, van liberale strekking, opgericht in 1886 verdween in 1892. Dezelfde titel werd hernomen door een katholiek blad gesticht in 1904 en dat in 1909 haar naam veranderde in Le Littoral; het hield op te verschijnen in 1914 maar werd weer uitgegeven in 1929.

Vóór de Tweede Wereldoorlog bestonden in Oostende nog vijf Franstalige weekbladen die politieke groeperingen en ook private belangen vertegenwoordigden, maar geen enkel weekblad slaagde erin als zodanig te overleven. Le Carillon was het belangrijkste geworden ten nadele van L'Echo d'Ostende. La Dépêche, liberaal, had als taak steun te verlenen aan Adolphe VAN GLABBEKE, na de oorlog minister en burgemeester. De katholieke partij was vertegenwoordigd door Le Littoral en Le Phare die, eigenaardig genoeg, de politieke kandidatuur steunde van sommige personaliteiten van Vlaamsgezinde strekking zoals Hendrik BAELS, vóór de oorlog minister en gouverneur van West-Vlaanderen. Gelet op het belang dat het Frans toen nog had in het Oostendse dagelijks leven, hadden politici en handelaars het nuttig geoordeeld hun standpunt te verdedigen door met hun medeburgers in contact te treden via de Franstalige pers.

Na de oorlog bleef Oostende erg geteisterd achter. Een gedeelte van de Franstalige Oostendenaars was verdwenen met het ontmantelen van de grote hotels op de dijk (de Duitsers hadden ze opgenomen in hun Atlantik-Wall) en hierdoor kwamen ook de klanten waaronder vele Franstaligen niet meer naar Oostende. De nood aan een Franstalige pers deed zich vanaf dan ook minder voelen.

De journalist Robert LANOYE, vóór de Tweede Wereldoorlog freelance medewerker bij La Libre Belgique en L'Indépendance, van Oostendse afkomst, nam na de bevrijding een Oostendse drukkerij over in samenwerking met een confrater die instond voor de Nederlandstalige krant Het Kustblad. Hij nam zich voor een Franstalige krant voor gans Vlaanderen te stichten. Het project was misschien stoutmoedig, maar het was ten dele ingegeven door het feit dat het Brugs katholiek dagblad La Flandre Maritime, besloten had niet meer te verschijnen na de oorlog. De heer LANOYE nam de titel over voor de nieuwe krant die hij lanceerde; ten gevolge van sommige moeilijkheden met diegenen die hem aanvankelijk hun steun hadden toegezegd, veranderde de krant van naam na het tweede nummer en werd La Flandre. Maar het idee van een krant die verspreid zou worden over gans Vlaanderen moest worden opgegeven om plaats te maken voor een meer bescheiden aanpak en na 2 of 3 nummers vond het weekblad eindelijk zijn definitieve titel: Le Courrier du Littoral. Aanvankelijk verscheen het op 4 bladzijden, dan vervolgens op 6, 8 en tenslotte op 10 of 12 bladzijden. De voornaamste moeilijkheid was het vinden van papier. De redactie van de krant was eerst gevestigd in de Kerkstraat, vervolgens in de Capucijnenstraat om uiteindelijk haar definitieve stek te vinden in de Sint-Sebastiaanstraat nr. 16.

Le Courrier du Littoral bestreek gans de kust, met dien verstande dat een uitgave meer speciaal bestemd was voor De Panne, terwijl de regio Knokke meer speciaal werd gevisieerd onder de titel Courrier dy Zwyn. Bij het verdwijnen in 1955-56 van de Journal de Bruges, van liberale strekking, vult dezelfde uitgever de ontstane leemte op met een bijkomende uitgave, Le Courrier de Bruges. Tenslotte heeft het verdwijnen van de oude Gentse krant La Flandre Libérale geleid tot het oprichten door dhr. LANOYE, die hierom werd verzocht door een groep Franstalige Gentenaren, van de Courrier de Gand, waarvan het eerste nummer verscheen op 21 april 1975.

Uit dit alles blijkt welke moeilijkheden de Franstalige pers na de oorlog ondervond. In 1975 is de oplage van de diverse uitgaven van de Courrier du Littoral, die in den beginne slechts 700 exemplaren bereikte, opgelopen tot 5.000. Zeker is dat, indien de drukkerij en de uitgeverij Erel van de stichter van de Courrier du Littoral niet tot bloei waren gekomen, de laatste Franstalige krant van Oostende niet had kunnen overleven.

Tot wie richtte zich dit weekblad? Eerst en vooral tot de francofone inwoners van Oostende en de kust: enkele Fransen, Walen en Brusselaars, handelaars en gepensioneerden die zich kwamen vestigen aan de kust maar waarvan het aantal afneemt. Maar de krant richt zich ook tot enkele personen uit het binnenland die belangen hebben aan de kust of er hun vakantie komen doorbrengen (er waren tussen 200 en 250 abonnees te Brussel). Gans dit cliënteel zoekt in deze Franstalige pers een andere zienswijze op lokale problemen en vindt er contact met de officiële Vlaamse instanties, met artikels over de ontspanningsmogelijkheden die de kust kan bieden. Om een Franstalige pers te Oostende te behouden was de weekbladformule de enige die nog leefbaar was; daarbij moet deze publicatie gebeuren over verscheidene gediversifieerde uitgaven en kunnen steunen op verschillende doch aanverwante activiteiten zoals een drukkerij en een uitgeverij.

Het laatste nummer van Le Courrier du Littoral verscheen op 31 maart 1994. Met het verdwijnen van deze laatste Franstalige krant in Oostende verdween ook een onderlinge band tussen de Franstaligen in onze stad.

6. Religieus leven en wereldbeschouwing

Omstreeks 1960 daagden moeilijkheden op in verband met de taal gebruikt in de predikatie. Na de vervlaamsing hiervan kwam het aan de oren van het congres van het Davidsfonds in mei 1961 te Heist dat sommige preken in het Frans werden gehouden; een enquête van de leden bracht aan het licht dat er aan de kust zekere "misbruiken" plaatsvonden. In sommige kerken (bv. in De Panne) werd gedurende gans het jaar een uitsluitend Franstalige mis opgedragen. In vele kerken van de kust (decanale kerk te Oostende, kerken van Koksijde, De Panne, Knokke) werden sommige missen opgedragen in de twee landstalen. Tijdens de feestdagen van Pasen en Pinksteren en in de zomer hoorde men in de meeste kerken aan de kust meer Franse preken dan Nederlandse; de reden hiervoor dient gezocht in het feit dat de rijke burgerij Franssprekend was. In juni 1961 kwam een compromis tot stand tussen de Vlaamsgezinde protestvoerders en het bisdom Brugge: een zekere tweetaligheid werd getolereerd tijdens het zomerseizoen (juli-augustus) in volgende verhouding: twee derden Nederlands, een derde Frans. Dit akkoord werd weinig of niet opgevolgd door de Oostendse clerus die doorging met het organiseren van preken uitsluitend in het Frans en een beroep deed op geestelijken uit het binnenland zoals abbé FROIDURE. De flaminganten besloten dan ook het Frans niet meer te tolereren en organiseerden collectieve manifestaties in de kerken: zodra een preek in het Frans begon stonden de flaminganten op en hieven ze een Vlaams lied aan. In de zeventiger jaren hadden de Franse preken opgehouden: sommige hoogmissen worden voorafgegaan door enkele welkomstwoorden in vier talen, de intenties en voorbeden zijn in het Nederlands en gedeeltelijk in vier talen, het credo is in het Latijn en de zin "Vrede zij met u" wordt in de vier talen uitgesproken. Voor de toeristen wordt een vertaling van de intenties en reflecties op hun stoel gelegd en de hymnen werden gemeenschappelijk gezongen door elke toerist in zijn eigen taal. Sommige priesters die verzocht worden een dienst op te dragen voor huwelijken en begrafenissen van Franstaligen, spraken een korte homelie uit in het Frans bij de ontvangst van de families, maar de liturgie gebeurde in het Nederlands, de gezangen in het Latijn. In één van de kerken werd tijdens de maanden juni, juli en augustus een mis opgedragen om 11 uur in het Frans (soms gedeeltelijk in het Engels) voor een 50-tal toeristen in een kapel afgescheiden van de kerk en met een afzonderlijke toegang.

Indien de taalstrijd niet zo een heftige wending had genomen, zou het volgens de deken van Oostende (2) mogelijk zijn geweest enkele missen te organiseren in de verschillende talen voor buitenlandse katholieke toeristen; een ander project voorzag ook dat de missen voor toeristen op hetzelfde uur worden gegeven in gans het land.

* * *

De vrijmetselarij is, zoals men weet, gegroepeerd rondom twee obediënties. De Groot Loge van België met in Oostende de werkplaats "Simon Stevin" heeft het Nederlands als voertaal. Daarnaast bestaat ook het Groot Oosten van België. De Loge "Les Trois Niveaux", reeds gesticht in 1784, bleef steeds het Frans als voertaal gebruiken. Op het einde van de zestiger jaren werd daarnaast eveneens een Nederlandstalige loge opgericht met de naam "Phenix".

---

(1) De gegevens voor dit onderdeel zijn voor een groot deel ontleend aan de studie van W. MAERVOET: De Oostendse Pers (1818-1914), in *Ostendiana II*, 1975, pp. 131-142, alsook aan een gesprek met wijlen de heer Robert LANOYE in 1975.

(2) In 1975 mocht ik met wijlen E.H. Deken LONCKE een gesprek hebben waaruit vele gegevens voor dit onderdeel werden geput. Andere gegevens werden bezorgd door de heer M. VANHECKE.

OOSTENDE TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG (59)

door Aimé SMISSAERT (+)

Het vierde huwelijk, sedert de bezetting onzer stad door de Duitsers, werd heden ingezegend; dit van Edmond JONCKHEERE, paswerker, 24 jaar, met Clementia PRIEËLS, z.b. 22 jaar.

* * *

Waarmede ze toch de Duitse bevolking paaien!!

Een Duitser, voor eenige dagen ten zijnen in verlof gezonden, was zeer verwonderd gansch zijn geboortedorp bevlagd en bepint te zien. Hij vroeg de reden dezer versiering: "Kales is ingenomen!" was 't antwoord. Onze Duitser had de grootste moeite der wereld om zijn medeburgers diets te maken dat de Duitsers Nieupoort nog niet hebben kunnen innemen, wel ver van te Kales meester te zijn! ⁽¹⁾

Donderdag 8^e April 1915

HONDERD ZESENZEVENTIGSTE DAG DER BEZETTING

Gister avond rond 9 ure vloog een "Zeppelin" boven de stad: hij sloeg de richting der zee in en kwam deze nacht rond 2 ½ ure terug.

Rond 5 ure van den morgen werd onze bevolking wakker getrokken door een buitengewoon hevig kanongebulder, dat omtrent 10 minuten duurde: de kanonnen opgesteld bij het Sanatorium van Dr. DELCROIX te Mariakerke, hadden het vuur geopend op oorlogsschepen die zich voor de kust

---

⁽¹⁾ Bovenstaande is streng historisch.